

До питання історії розвитку психології кольору

Безкоровайна А. І.

*студентка III курсу, групи ПС/ОРГ-20,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: BezkaV@krok.edu.ua*

Склярова Г. О.

*к. психол. н., доцент кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: GoncharovaGO@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-9366-4591*

Ми живемо у світі, сповненому розмаїттям кольорів. І хоча багато хто обожає чорно-білі світлини (в них і справді є якась магія), кольори, окрім ахроматичних нам необхідні. Значення кольору в житті людини дуже велике. Адже колір доповнює інформацію про те чи інше явище або предмет, викликає окремі емоції та почуття, асоції. Чи помічали ви, як дивлячись на одні кольори, заспокоюєтесь, відчуваєте радість, піднесення, а опинившись серед інших, чомусь засмучуєтесь, швидше втомлюєтесь, відчуваєте незрозумілу тривогу?

Кольором та його впливом на людський організм цікавилися здавна. Такі відомі науковці й мислителі, як Аристотель, Д. Дідро, Г. Гегель, Й. В. Гете, І. Ньютон, В. М. Бехтерев, В. Ф. Оствальд, Й. В. Бецольд, Дж. К. Максвелл, М. Люшер, В. Кандінський та багато інших вивчали феномен кольору, провели численні експерименти та зробили чимало відкриттів у сфері кольору та його впливу на організм людини.

Кожен колір щось означає, впливає на наш організм, налаштовує на певну діяльність (або бездіяльність), тому дизайнери та модельєри навчаються підбирати кольори в залежності від того, над чим вони працюють, яку мету переслідують [6]. Відповідно до своїх цілей, в якості психодіагностичного інструменту, використовує колір і психологія (наприклад, відомий усім колірний тест Люшера). Попри таке широке й різноцілкове використання властивостей кольору, закономірностей його впливу на організм людини, питання історії становлення психології кольору, як окремого напрямку психології, не достатньо вивчено й систематизовано.

Першим пояснити, що ж таке колір та як утворюються його види спробував Аристотель, вчений і філософ Давньої Греції. Він був упевнений, що у світі є два кольори-білий та чорний, усі ж інші виникають через змішування цих двох у різних пропорціях. Із таким поясненням природи кольору люди жили понад 2 тисячі років. Але у 1672 році Ісаак Ньютон провів ряд експериментів, в результаті яких було виявлено, що Аристотель помилявся у своїй «теорії кольору». Раніше заломлення сонячного променя, що проходив крізь скляну призму та мав вигляд веселки, люди приписували дефектам скла. І. Ньютон же зробив скандальне відкриття: якщо скласти до купи всі кольори за допомогою лінзи та ще однієї призми, вийде білий колір, тобто він, білий, є сумою всіх кольорів [4]. Однак, незважаючи на висновки І. Ньютона, отримані в результаті експериментів, існування спектру все одно ставилося багатьма вченими під сумнів. І лише після того, як Ісааком Ньютоном у 1704 році було випущено книгу під назвою «Оптика», науковці змирилися з тим, що він правий, а біле світло дійсно є спектром, який складається з 7 кольорів і виглядає, наче веселка [6].

Німецький учений, поет і мислитель Й. В. Гете, на противагу І. Ньютонові, відзначав,

що колір об'єктивно існує у світі. Й. Гете першим виявив та розповів про позитивний і негативний вплив кольору на людину та її психіку. Він розділив кольори на позитивні (активні) і негативні (пасивні). Жовто-червона частина спектру-позитивні кольори, вони піднімають настрій і додають сил та енергії. Синьо-фіолетовий спектр-це негативні кольори, які пригнічують емоційний стан людини, закликають до відпочинку, припинення діяльності тощо. Зелений колір Гете відносив до нейтральних. Він так казав про нього: «споглядаючи зелений, «душа відпочиває»».

1810 року світ побачила знаменита робота Й. В. Гете «Вчення про колір». Цю свою працю він, як не дивно, цінував значно більше, ніж поетичні твори, вважав її справою свого життя, говорячи, мовляв, гарні поети були до нього й будуть після, значно важливішим є те, що він, один у своєму столітті, той, «хто в запеклій науці вчення про колір знає правду». Про себе Й. В. Гете казав: «Я все життя займався кольором й тільки іноді писав вірші» [4]. Саме зі «Вчення про колір», можна сказати, почалася психологія кольору. Й. Гете першим проаналізував вплив кольору на людину, і в якості поета, і в якості натураліста та повідомив, що «окремі кольори викликають особливі душевні стани». Й. Гете так казав: «Фарби викликають в людях велику радість. Око має потребу в них так само, як він потребує світло. Згадайте, як ми оживаємо, коли в похмурий день сонце раптом освітить частину місцевості і фарби стануть яскравішими» [1].

З наукової точки зору, у XVIII-XIX століттях (на відміну від XV-XVII ст., які характеризуються дослідженнями кольору переважно як інструменту живопису), феномен кольору вивчали також М. В. Ломоносов, Т. Юнг (теорії трикомпонентного колірною зору), Е. Герінг (чотириколірна опонентна теорія про зорове кольоросприйняття), В. Оствальд (система геометричних відношень кольорів) та інші.

У XIX ст. підсумував усі знання про колір та вдосконалив їх німецький учений, психолог, фізик Г. Л. Ф. Гельмгольц, завдяки якому наука про колір стала наукою в сучасному значенні слова.

Видалося насиченим на вивчення кольору й XX ст. Так, видатні психологи В. М. Бехтерев і М. Люшер вивчали в цей час зв'язок кольору та психіки [4].

Л. А. Китаєв-Смик у 1977 р. проводив дослідження, за результатами яких визначив, що в людей із кінетозом навантаження помаранчевим, коричневим та жовтим кольором може викликати нудоту. Також, за даними досліджень Л. А. Китаєва-Смика (1983 р.), при дистресі у людини підвищується чутливість до короткохвильової частини спектру, тобто синього кольору та його відтінків, і зменшується-до середньої та довгохвильової, тобто зеленого, жовтого, червоного кольору та їх відтінків. Отже, в умовах дистресу особливо помітний зв'язок між ВНС та кольороорозрізненням.

У працях Дж. Х. Столпера (J.H. Stolper) (1977) та Б. І. Шапіро (1965) також наведено дані, отримані експериментальним шляхом, які підтверджують те, що колір має важливий вплив на регуляцію діяльності ВНС [5].

Отже, першими дослідженнями в галузі психології кольору можемо вважати вивчення колірною сприйняття людини (які існують кольори, з чого складаються і як ми їх бачимо). Зв'язок кольорів з емоціями людини, умовно кажучи, є наступним кроком у розвитку психології кольору, який ознаменувався виданням книги Й. Гете «Вчення про колір». Далі, спираючись на описаний зв'язок, наука пішла шляхом експериментального вивчення впливу кольору на різні сторони психічного життя людини, використання кольору в якості психодіагностичного інструменту та засобу терапевтичного впливу на

психіку людини (кольоротерапія).

Ключові слова: психологія кольору, вплив кольору, колір і психіка.

Список використаних джерел

1. И. Ф. Гете. Учение о цвете. Пер. с нем. В. Лихтенштадт. М: Азбука. 2019. 256с.
2. Браэм Гаральд Психология цвета («The Power of the Colours: Meaning & Symbolism») / пер. с нем. М. В. Крапивкиной. М.: АСТ: Астрель, 2009. 158 с.
3. Денисенко С. М. Теорія кольору: навчальний посібник / Денисенко С. М. К.: НАУ, 2021.-152 с.
4. Еволюція науки про колір. Академія кольору, 2022 (Прищенко С. В.)
5. Зайчук О. М. Розробка на тему «Колір та його вплив на організм людини». <https://naurok.com.ua/rozrobka-na-temu-kolir-ta-yogo-vpliv-na-organizm-lyudini-182449.html>
6. Кольорознавство : навчальний посібник / С. В. Прищенко. — 3-тє вид., випр. і доповн. — К.: Видавничий дім «Кондор», 2018. — 436 с., 32 іл. ISBN 978-617-7729-00-5
7. Прищенко С. В. Основи рекламного дизайну: підручник для студ. спец. 022 «Дизайн». 2-ге вид., випр. і доповн. Київ: Кондор, 2019.